

УДК 351.746.1

Роман Степанович КУЛІШ

*викладач кафедри оперативного мистецтва, Національна академія
Державної прикордонної служби імені Богдана Хмельницького,
м. Хмельницький*

АЛГОРИТМ РОБОТИ НАЧАЛЬНИКА ВІДДІЛУ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ПРОПОЗИЦІЙ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЕРАТИВНО-СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття розкриває роботу начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій під час організації оперативно-службової діяльності на рік. У статті проаналізовано роботу начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій під час організації оперативно-службової діяльності на рік на ділянці прикордонного, розроблено алгоритм роботи начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій під час організації оперативно-службової діяльності на рік.

Ключові слова: організація оперативно-службової діяльності, відділ прикордонної служби, алгоритм роботи.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Попри існуючі виклики і загрози Державна прикордонна служба України посилює контроль на кордоні за основними напрямками діяльності. Головним чинником впливу на прикордонну безпеку залишається пряма та опосередкована дія Росії, анексія Криму, бойові дії на сході країни та, в ре-

зультаті, втрата контролю над частиною кордону в межах Донецької і Луганської областей. Крім того, російською стороною не виконуються угоди з прикордонних питань, проводиться доставка на Донбас військової техніки, зброї та найманців, здійснюється інформаційна війна та диверсійна діяльність.

На сьогоднішній день головним завданням для прикордонників є реалізація, в межах компетенції, Мирного плану Президента з врегулювання ситуації на сході країни, зокрема, виконання завдань у сфері безпеки на лінії розмежування та інженерне облаштування українсько-російського кордону і адміністративного кордону з тимчасово окупованою АР Крим.

За минулі роки, постійно переймаючи досвід європейських прикордонних правоохоронних структур Адміністрація Державної прикордонної служби України продовжувала здійснювати послідовні кроки з реформування відомства у сучасний правоохоронний орган європейського типу.

Основним підрозділом Державної прикордонної служби України, що здійснює оперативно-службову діяльність залишається підрозділ охорони державного кордону – відділ прикордонної служби, призначений для безпосередньої охорони визначеної ділянки державного кордону, здійснення прикордонного контролю і пропуску через державний кордон осіб, транспортних засобів та вантажів, оперативно-розшукової діяльності (ОСД), запобігання злочинам та адміністративним правопорушенням, протидію яким законодавством віднесено до компетенції Державної прикордонної служби України [1].

Ключові слова: організації оперативно-службової діяльності, відділ прикордонної служби (впс), алгоритм роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми.

Результат проведеного аналізу відомих праць свідчить про те, що дана тематика досить нова та єдиної думки відносно порядку організації оперативно-службової діяльності на ділянці органу (підрозділу) охорони державного кордону немає. Так у сучасних керівних документах [1] зазначено загальний зміст пропозицій начальника відділу при-

---

кордонної служби щодо організації оперативно-службової діяльності. Послідовність роботи начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій під час організації оперативно-службової діяльності на рік даний документ не розкриває.

Тому актуальність даної статті визначається наявністю протиріч між роботою начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій під час організації оперативно-службової діяльності на рік та вимогами керівних документів.

Робота начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій під час організації оперативно-службової діяльності на визначений період залежить від конкретної обстановки, отриманої задачі, наявності часу і проводиться методом паралельної роботи. У всіх випадках начальник відділу прикордонної служби свою роботу по підготовці пропозицій повинен проводити так, щоб це не шкодило виконанню поточних завдань, закінчити і своєчасно надати їх старшому групи офіцерів прикордонного загону (ПРИКЗ) з організації оперативно-службової діяльності [2].

Метою статті є розробити алгоритм роботи начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій, під час організації оперативно-службової діяльності на рік.

В даній статті:

проаналізовано умови роботи начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій під час організації оперативно-службової діяльності на рік на ділянці Луцького прикордонного загону (відділ прикордонної служби «Рівне»);

розроблено алгоритм роботи начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій під час організації оперативно-службової діяльності на рік.

Виклад основного матеріалу дослідження. Практика охорони державного кордону показує, що робота начальника відділу прикордонної служби під час організації оперативно-службової діяльності на період за своїми методами виконання будується виходячи з особливостей оперативно-службової діяльності підрозділу, підготовленості начальника та офіцерів впс. Разом з тим, різні заходи послідовності

роботи начальника впс по підготовці пропозицій в ході організації оперативно-службової діяльності на рік проводяться виходячи із загальних принципів і правил, які закріплені відповідними статтями діючих статутів, інструкцій, порадників і являються обов'язковими для виконання. В свою чергу деякі з цих положень в певній мірі застаріли і не відповідають вимогам часу, а в деяких і взагалі упущені дані питання.

В ході організації оперативно-службової діяльності в Луцькому прикордонному загоні на 2015 рік мною було проведено аналіз процесу роботи начальника відділу прикордонної служби «Рівне» щодо підготовки пропозицій під час організації ОСД. Начальником Луцького прикордонного загону роботу з організації оперативно-службової діяльності було проведено в період з 15.09.2014 року по 20.12.2014 року згідно з наказом Адміністрації Державної прикордонної служби України від 18.08.14 № 111 «Про підготовку до організації оперативно-службової діяльності у 2015 році» [3].

Підготовлені пропозиції щодо організації оперативно-службової діяльності на наступний рік були представлені начальником відділу прикордонної служби «Рівне» начальнику прикордонного загону у ході його роботи в даному підрозділі.

У зазначених пропозиціях начальник відділу передбачав: прогноз розвитку обстановки на наступний рік та результати аналізу ризиків на ділянці відповідальності, оцінку спроможності підрозділу виконувати завдання, визначені у п. 11 [2], побудову охорони державного кордону та прикордонного контролю на наступний рік, пропозиції з організації оперативно-розшукової роботи на ділянці відділу, питання організації взаємодії, розрахунки потреб відділу для забезпечення виконання завдань оперативно-службової діяльності і готовності до дій, проведення спеціальних заходів на ділянці відділу з пошуку правопорушників, локалізації конфліктних ситуацій у пунктах пропуску.

Підводячи підсумок проведеного аналізу, можна стверджувати, що робота начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій під час організації оперативно-службової діяльності на рік потребує подальшого вдосконалення. Основними напрямками

її вдосконалення може бути: розробка алгоритму роботи начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій під час організації оперативно-службової діяльності на рік.

Із визначення організації оперативно-службової діяльності бачимо, що це творчий відповідальний процес, який потребує суттєвих матеріальних, розумових та часових затрат. Тому за мету необхідно визначити не тільки вивчення, а й підвищення ефективності роботи начальника відділу прикордонної служби щодо організації оперативно-службової діяльності.

Виходячи з отриманих результатів роботи можна визначити наступний алгоритм роботи начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій під час організації оперативно-службової діяльності на визначений період, який представлений на рис. 1.

Необхідно крім переліку основних заходів охарактеризувати і зміст складових даного алгоритму роботи, тобто надати певного змісту роботи начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій під час організації ОСД на рік.

1. З отриманням розпорядження «Про підготовку до організації оперативно-службової діяльності на ділянці прикордонного загону у 20__ році» начальник відділу прикордонної служби:

- вивчає документ;
- вивчає термін та порядок роботи груп офіцерів під час оперативної рекогносцировки, по проведенню комплексу заходів I етапу;
- ознайомлюється з переліком заходів, документів, які необхідно відпрацювати під час оперативної рекогносцировки, роботи груп офіцерів по проведенню комплексу заходів I етапу та під час II етапу організації ОСД;
- визначає першочергові заходи, що необхідно виконати негайно та призначає службову нараду по підготовці пропозицій для прийняття рішення на оперативно-службову діяльність в наступному році.

Рис. 1. Алгоритм роботи начальника відділу прикордонної служби щодо підготовки пропозицій під час організації оперативно-службової діяльності на рік

2. В процесі з'ясування отриманого завдання начальник відділу прикордонної служби:

- визначає мету майбутніх дій;
- з'ясовує (уточнює) завдання, місце і роль відділу прикордонної служби у системі охорони державного кордону, взаємодіючих підрозділів, порядок взаємодії з ними;
- з'ясовує (уточнює) завдання, які виконуються силами та засобами старшого начальника в інтересах відділу прикордонної служби;
- з'ясовує (визначає) терміни та об'єм необхідних заходів, відповідальних посадових осіб відділу;
- з'ясовує термін готовності пропозицій на ОСД.

3. Під час віддання попередніх розпоряджень начальник відділу прикордонної служби:

- шляхом проведення службової наради визначає посадовим особам відділу комплекс заходів щодо підготовки ділянки державного кордону, персоналу відділу прикордонної служби, об'єктів підрозділу та матеріальних засобів, відповідних документів до проведення комплексу заходів I етапу з організації оперативно-службової діяльності на визначений період;
- затверджує розрахунок часу на проведення заходів під час організації ОСД на визначений період.

Першим заступником начальника відділу прикордонної служби ставиться завдання групі аналізу ризиків та планування щодо розробки плану проведення службової наради.

Після затвердження плану проведення службової наради здійснюється оповіщення учасників, які інформуються про час, місце, тему наради, які дані необхідно підготувати.

4. Орієнтування і постановка завдань заступникам щодо підготовки пропозицій на оперативно-службову діяльність в наступному році здійснюється у вигляді проведення службової наради.

В ході службової наради начальник відділу прикордонної служби (за його дорученням перший заступник) доводить розпорядження начальника прикордонного загону щодо підготовки до проведення

заходів організації ОСД на наступний рік, визначає заходи, які необхідно провести з метою своєчасної підготовки пропозицій на здійснення заходів оперативно-службової діяльності, визначення стану і можливостей відділу прикордонної служби, надання прогнозу, оцінки обстановки, проведення необхідних оперативно-тактичних розрахунків. Також визначає кому, у який термін, які дані підготувати і до якого часу представити, порядок роботи на місцевості чи в структурних підрозділах (за необхідністю), терміни розробки пропозицій та проведення службової наради щодо їх обговорення та затвердження, терміни роботи груп з управління прикордонного загону з оперативно-рекогносцировки та організації ОСД на наступний рік. Також вказуються заходи, що необхідно провести до приїзду та під час роботи групи офіцерів управління прикордонного загону, які документи необхідно відпрацювати і до якого часу.

Для вивчення обстановки на державному кордоні, група аналізу ризиків та планування, враховуючи отримані дані з прикордонного загону, розробляє прогноз розвитку обстановки на ділянці впр зв'язку з її змінами та визначає чинники, які будуть впливати на розвиток обстановки в наступному періоді. На підставі розробленого прогнозу група аналізу ризиків та планування розробляє пропозиції щодо визначення напрямків зосередження основних зусиль на ділянці відділу прикордонної служби, порядок його охорони та охорони решти ділянки, порядок використання дільничних інспекторів прикордонної служби з вказівкою секторів та постів збору інформації; порядок ведення візуального та радіотехнічного спостереження, порядок використання громадських формувань, райони патрулювання, порядок здійснення моніторингу державного кордону, заходи щодо дотримання прикордонного режиму та режиму у пунктах пропуску; місця несення служби прикордонними нарядами для контролю за станом прикордонного режиму; місця виставлення спільних нарядів з іншими правоохоронними та контрольними службами; порядок використання сигналізаційних і контролюючих засобів, склад зміни чергової служби; склад резерву; порядок дій відділу прикордонної

служби у разі ускладнення обстановки (посилена охорона державного кордону, проведення спеціальних заходів щодо пошуку правопорушників, локалізації кризових ситуацій).

В подальшому начальник відділу організовує:

перевірку готовності відділу до дій, в ході якої перевіряється укомплектованість особовим складом, озброєнням, технікою, службовими тваринами, перевірка стану озброєння, техніки, інженерних споруд та загороджень, відпрацьовуються пропозиції по підготовці їх до використання;

встановлення (за необхідністю) обсягу робіт і терміни облаштування додаткових інженерних споруд та загороджень;

перевірку забезпечення матеріальними засобами і визначає заходи щодо їх поповнення до встановлених норм;

перевірку ступеню підготовленості персоналу, визначає заходи щодо його підвищення, проведення додаткових занять тощо.

5. Заступники начальника відділу готують довідку за напрямками відповідальності для оцінки обстановки начальником впс з наступними пунктами:

- положення, склад, стан, характер діяльності, рівень підготовки, оперативно-службовий досвід штатних і доданих структурних підрозділів та їх можливості;

- стан та можливості оперативних сил та засобів;

- стан озброєння і техніки, їх характеристики;

- стан тилового та технічного забезпечення структурних підрозділів

- стан підготовки службових тварин;

Для підготовки вихідних даних для оцінки обстановки начальником відділу його перший заступник враховує:

- інформацію з довідок заступників начальника впс;

- можливі дії порушників законодавства про державний кордон та їх співучасників на ділянці відповідальності;

- склад штатних та доданих структурних підрозділів;

- взаємодіючі підрозділи та контрольні служби;

- характер пасажиротранспортного потоку в пункті пропуску;

- особливості місцевості;

- господарсько-виробничу діяльність у контрольованому прикордонному районі та прикордонній смузі на ділянці відповідальності;

- стан погоди, пори року.

Під час оцінки обстановки, відпрацюванні пропозицій, розрахунків та інших необхідних даних, їх узагальненні та систематизації начальник відділу прикордонної служби:

- визначає загрози, які існують на державному кордоні та обстановку, що склалася на ділянці відповідальності відділу прикордонної служби;

- визначає модель можливих дій правопорушника, інших факторів, що негативно впливають на виконання завдань на наступний рік;

- визначає модель можливих дій своїх сил та засобів по протидії даному правопорушнику на наступний рік;

- встановлює обсяг заходів, які необхідно провести, кількість сил та засобів, яким необхідно доукомплектувати впс, для запобігання можливим діям правопорушника із заданою ймовірністю;

- узагальнює надані пропозиції у вигляді моделі оперативно – службової діяльності на наступний рік з пояснювальною запискою, розрахунків потреб відділу для забезпечення виконання завдань оперативно-службової діяльності і готовності до дій.

6. Формулювання та оформлення пропозицій для прийняття рішення на оперативно-службову діяльність в наступному році здійснюється першим заступником начальника впс за відповідними зразками та згідно вимог до оперативно-службових документів.

7. При прибутті групи з організації ОСД на наступний період начальник впс надає пропозиції для розгляду старшому групи офіцерів ПРИКЗ. Він вивчає надані пропозиції спільно із офіцерами групи за напрямками діяльності. При виявленні недоліків спільно із начальником впс та відповідними офіцерами групи за напрямками діяльності здійснює їх доопрацювання, при необхідності збирає службову нараду. Якщо пропозиції начальника впс відпрацьовані якісно і в повному обсязі, старшим групи затверджуються надані пропозиції.

8. Доопрацювання пропозицій здійснюється відповідними офіцерами – виконавцями спільно із офіцерами групи в термін роботи групи в підрозділі.

9. Узгодивши пропозиції начальника впс із штабом ПРИКЗ, старший групи заслуховує на службовій нараді пропозиції начальника впс та відповідних офіцерів впс за напрямками діяльності.

10. До моменту виконання рішення начальника ПРИКЗ на ОСД в наступному періоді начальник відділу організовує активну роботу по підготовці системи управління, сил та засобів до виконання заходів ОСД та в разі зміни обстановки згідно із визначених попередніх завдань, затверджених власних пропозицій, а при отриманні розпорядження на ОСД в наступному періоді – із рішенням начальника прикордонного загону.

Таким чином дослідивши процес організації ОСД начальником відділу прикордонної служби на наступний період, можна дійти висновку, що основними факторами в даному процесі будуть: детальне та вірне моделювання ОСД з врахуванням основних параметрів впливу, порядок забезпечення даної моделі. Решта впливових факторів (зміна завдань прикордонних підрозділів, час здійснення ОСД тощо), враховуючи сучасні тенденції розвитку суспільства, реформування прикордонного відомства, додається та змінюється, змінюючи і послідовність роботи начальника відділу прикордонної служби щодо організації ОСД. Тому подальші дослідження у даному напрямку можливі та необхідні.

Висновок та напрямки подальших досліджень. Таким чином розроблений алгоритм роботи начальника відділу прикордонної служби щодо організації ОСД вперше враховує причинно-наслідкові зв'язки між параметрами процесу організації ОСД та забезпечує отримання необхідних даних для визначення значень управляючих параметрів роботи начальника впс щодо підготовки пропозицій під час організації оперативно-службової діяльності на рік.

Обґрунтованість результатів дослідження забезпечується повною врахування найбільш істотних факторів, які впливають на параметри процесу організації ОСД.

Матеріали, викладені в статті можуть бути використані в оперативно – службовій діяльності відділів прикордонної служби, при проведенні занять зі слухачами Національної академії ДПСУ та при проведенні зборової підготовки з офіцерами органів (підрозділів) охорони державного кордону.

Список використаної літератури:

1. Інструкція з організації оперативно-службової діяльності відділу прикордонної служби Державної прикордонної служби України затверджена наказом АДПС України від 29 грудня 2009 року № 1040.

2. Інструкція про порядок роботи органів управління Держприкордонслужби України під час організації оперативно – службової діяльності затверджена наказом АДПС України від 8 жовтня 2010 року № 755.

3. Наказ Адміністрації Держприкордонслужби України від 18.08.2014 № 111 «Про підготовку до організації оперативно-службової діяльності у 2015 році».

Рецензент – кандидат військових наук Курашкевич А. П.

Кулиш Р. С. Алгоритм работы начальника отдела пограничной службы по подготовке предложений во время организации оперативно-служебной деятельности

Статья раскрывает работу начальника отдела пограничной службы по подготовке предложений во время организации оперативно-служебной деятельности на год. В статье проанализирована работа начальника отдела пограничной службы по подготовке предложений во время организации оперативно-служебной деятельности на год на участке пограничного, разработан алгоритм работы начальника отдела пограничной службы по подготовке предложений во время организации оперативно-служебной деятельности на год.

Ключевые слова: организация оперативно-служебной деятельности, отдела пограничной службы, алгоритм работы.